

enemic amb foc *granejat*.

Garnera, garnerada, garnerejar, V. gra

GARNEU i localment GATNEU, nom d'un peix gormand i armat d'espines, i qualificatiu del qui és astut i maliciós (de vegades amb mala intenció); antigament *gatnau(t)*, com a nom o malnom de persones; sovint aplicat a obrers de condició modesta, o complicats en fets delictuosos, i repetidament indicant procedència forastera, gavatxa; origen incert, probablement manllevat de parlar occitans, on degué resultar de derivats o compostos de GAT: és versemblant que allà *gatneu* i *gatnaud* resultessin d'un encreuament de *gatounèu* i *gat minaut*, noms diminutius o hipocorístics del gat, que, igual que *gat català*, i *marrajo castellà*, es vagi aplicar a peixos agressius, i alhora a gent gata-maula o gata-moixa. □ 1.ª doc.: *gatnaudes* adj. fem., 1363; un *gatnau qui* ---, 1395; *Gatnau* nom de persona, 1378 i sovint; *garnau*, 1381; *garneu* nom de peix, 1802; *garneu* adj. personal, 1803 (Belv.).

En la primera aparició és qualificatiu d'un nom d'objecte perpinyanenc: «9 cofes *gatnaudes*, amples, de Perpenyà» en doc. de 1363: una COFA tant pot ser de nau o de barca pesquera¹ com un recipient o cabàs de gra. En un procés de la Reial Audiència de Barcelona contra Ant. Muntaner, i contra Margarida, muller de Francesc Bonniu (suposo que cal llegir *Bonnin*), de 1375: «dixit: Sényer, sentdemà que'l dit Anthoni fon pres, jo era al palau del bisbe; e un *gatnau* qui és porter del bisbe —lo nom del qual ignora— dixme que lo dit Anthoni havien pres ---». En un cens de Bna. de 1378 figura «En Ponç *Gatneu*, ma<s> sip de parayre» (*Cortes de Aragón, Cat. ---*, Md. 1901, iv, 478).

Després es troba ben sovint en processos verbals d'inculcats per assalt als calls jueus. En un dels participants al del call de Lleida, d'agost de 1391 (doc. datat de 4-xi-91): «G. Salvat, assaunador / *gatnau*; Cortaner, cunyat d'en P. Cardona; / G. Figuera / ---»; «--- Miquel Vidal / lo marit de na Florina, *gatnau* qui sta a la brunateria / Martí Aparici / ---»; «Puigvert lo fuster, major de dies / mestre Johan lo *gatnau* / lo mercer qui sta <al> portal pintat / ---». I en un dels del call de Barcelona (datat 27-i-1392): «--- Antoni Campmajor, pescador, e sa muller / Pericó *Gatnau*, pescador / na Burguesa, viuda / ---»; «--- Johan d'Albay / en Bertran³ *Gatnau*, qui stava ab en Rocha, juponer / en Fferrer, mestre de guantelets / ---»; «--- Ramonet *Gatnau* / Martí dez Lia, abdosos scuders d'en Genís Almgàver / Bartomeu ---»; «En Perera, traginer de molí / un *gatneu* laurador qui-s fa appellar piteu / Johan Barceló ---». O sigui que li deien o deixava que el qualificuessin de peitaví (*piteu, poitevin*).

Ara bé, Alart, en l'*InvLC* (que ens ha lliurat també el testimoni més antic) ens deixà dit que trobava «un *guatnau*» en dos docs. rossellonesos, de 1385 i 1398, amb el sentit de 'un gavatx'. En efecte, altres docs., de font i provenença independent, confirmen que es trac-

tava, almenys ben força sovint, de gent provinent del Sud de França, sigui per llur nom propi (*Peyrot*), sigui perquè consta una allusió al Poitou o a Lió, sigui pel mer fet de la forma no catalana en *-aut, -auda*: «--- dictus Petrus de Leone <sens dubte 'Lió'> sive *Gatnau* ---», c. 1380, ciutadà de Mallorca que tenia aigua de la font de la Vila («item atrobaren hun canó d'en Pere *Gatnau*»);⁴ i en dos docs. de Perpinyà si bé guardats a Barcelona: «un hom *gatnaut* appellat *Peyrot*», any 1405; «lo taulat que havia traucat G. de la Font, *gatnaut*, qui era pres».⁵

Que hi havia relació entre això i el modern *garneu*, ja ho vaig pensar fa quinze anys en despullar l'*InvLC*; el mateix sospitaven ja, més o menys, En Sales i En Riera, i era natural pensar-hi vist que *garneu* s'aplicava en to maliciós a persones i *gatnau* a gent que en majoria sortia en processos o acusacions de fets delictuosos; la versemblança s'accentuava en observar que *garneu* era alhora un nom de peix perillós i que en aquest sentit tenia una variant *gatneu* que hom atribueix a Tarragona.⁶ I Elías Serra i Ràfols (que visqué llargament i de jove a Menorca) també havia tingut la idea de relacionar l'adjectiu i ictinònim modern *garneu* amb el mot antic en *-au*: amb el qual el relaciona en extractar un doc. de 1381 relatiu a l'obra del campanar de St. Felú de Girona; on llegeix «dos *garneaus* obraren tres dies a raó de 3 sous per dia» (7.^è *Congrés d'Hist. de la Cor. d'Ar.*, 568); aquesta *r*, si es llegeix clara, confirma encara la bona intuïció de tots tres.⁷

El nom de peix el concixem per fonts independents i ja una mica velles. Car ja recollí «*garneu*, pl. *-eus*, cast. *cachorrubio*» Orellana en la seva llista valenciana de peixos de mar, p. 4, publ. el 1802(així mateix la d'A. Boscà, GGRV, vol. i, p. 499). El dicc. menorquí inèdit de Febrer Cardona (princ. S. XIX) no el recull en cap forma a l'ordre alfabètic com a nom de peix, però en definir «*ases*: peix: *rubio, golondrina; hirondelle de mer; birundo marina*» intercala «en Ciutadella *grèneus*» (entenc que del peix anomenat *ases* pl. a Maó, en diuen *greneus* a Ciutadella). I de fet Moll, en el Vocab. de Ciutadella de la *Misc. Alcover* (1932, p. 445), dóna *grénéu* com a «variant del cat. *garneu*», assignant-li dues accs.: «1, peix *trigla lyra*; 2, allot petit amb pretensions de gran».⁸ En efecte, jo mateix, vaig anotar *grèñeus* com a nom de peix a Fornells de Menorca (entre les menes més corrents allà «*gernes, butros, graneus, cassones, gallinetes* ---», 1964), i ja el *D'Ag.* el donava com a nom de peix «*cachorrubio*» a Tarragona, Tossa i València.

Ara bé, com a adjectiu modern, el mot és molt més generalment conegut: «*garneu* m.: marrajo, marta-gón, zorrocloco; *vafers*», Belv., al qual afegí Lab. (1839) «g.: *taymat, astut, mal intencionat, versipe-lis*»; «*traydor, malintencionat, maliciós: és un pagès garneu*», *D'Ag.* Entre els prosistes de la Renaix. el primer a usar-lo degué ser Vidal i Valenciano (c. 1870): «no sols la sab molt llarga, sinó que és un *garneu*, un gata maula de primera» (*Rosada d'estiu*, 358); després, sovint, NOLLER: «per primera volta rondà per allí l'Escanya-pobres, malmirós, aspre y *garneu*, emplant la